

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

יו"ל לזיכוי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת חיי שרה

מרחשוון תשפ"ה | גיליון מ"ה (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

גם אברהם חיי קב"ז שנה!

על הכתוב (בראשית כג, א) וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה, כותב רש"י: "שני חיי שרה - כולן שוין לטובה".

יש להתבונן: מה ההכרח לדרוש בפסוק זה שכל שני חיי שרה היו שוין לטובה? רעיון מפעים ונפלא כותב החתם סופר ז"ל: "בסוף הפרשה נאמר (כה, ז) שאברהם אבינו נפטר בהיותו בן 175 שנים, ויש להבין מדוע כאמת האריך אברהם ימים יותר משרה שחייתה רק 127 שנה, והרי רש"י כותב בפרשת וירא (כא, יב) שאברהם היה טפל לשרה בנביאות! כך שהיה ראוי ששרה תחיה יותר ממנו, או לכל הפחות תחיה כמותו.

אלא התירוף הוא, לפי שאמרו חז"ל (בראשית רבה צה, ג) שאברהם אבינו הכיר בוראו רק בהיותו בן 48 שנה, לפי החשבון נמצא שמגיל 48 עד גיל 175 - היו רק 127 שנים שווים לטובה בהם הכיר אברהם את בוראו, ורק חיים אלו נחשבים לחיים. לכן כותב רש"י שאצל שרה היו כל 127 השנים שווים לטובה, וההכרח לכן, כי כך יתיישב לנו שאברהם לא חי, חיים של אמונה, יותר משרה, אלא שניהם חיו 127 שנים של הכרת הבורא!

מצוה עם מאמץ - שווה יותר!

רש"י כותב על הפסוק (בראשית כד, יז) וַיִּרְץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ - שראה שעלו המים לקראתה. מסביר הרמב"ן, שרש"י דייק כן מחמת שאחר כך כתוב (פסוק כ) ותשאב לכל הגמלים, ואילו כאן לא נאמר לשון שאיבה, בהכרח שכאן לא הוצרכה לשאוב, כי עלו המים לקראתה.

אלא שבאמת הא-גופא-קשיא! מדוע אחר כך בהשקוטה את הגמלים לא עלו המים לקראתה, וכאן המים עלו?

מסביר הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע בספרו קדושת-לוי באופן נפלא: בתחילה כשהתכוונה רבקה לשאוב רק לעצמה, נעשה לה נס שעלו המים לקראתה כדי שלא תטרח, אבל בפעם השנייה כאשר שאבה למטרת גמילות חסד עם אליעזר ואנשיו וגמליו, לא עלו המים לקראתה, כדי שתוכל לטרוח ולהתאמץ בקיום המצווה, שכן מצווה הכרוכה במאמץ ובקושי שווה הרבה יותר, ולפום צערא אגרא!

אוצר התורה והלומים מתוך הפרשה

וַיִּרְץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ (כד, יז). שראה שעלו המים לקראתה (רש"י).

אחרי שראה אצלה מופת גדול כזה שעלו מים לקראתה, לכאורה אין לך הוכחה גדולה מזו לצדקותה, ולמה היה צריך לסימן של הגמאני מים? אלא מכאן שהעיקר הראיה למהותו של אדם היא ממידות טובות, ולא ממופתים, גדולים ככל שיהיו.

(הרה"ק רבי ישראל ממדוויץ ז"ע, דברי ישראל)

וַיִּרְץ לָבֶן אֶל הָאִשָּׁה הַחֹזֶה אֶל הָעֵץ (כד, כט) למה וירץ ועל מה רץ, ויהי כראות את הנס, אמר עשירי הוא זה, ונתן עיניו בממון (רש"י).

כידוע, ריצה מהירה בפסיעה גסה, פוגעת בראיית העיניים (ברכות מג, ב), ולכן שואל רש"י: למה רץ ועל מה רץ? הרי העיניים כהות מהריצה. והתשובה: 'נתן עיניו בממון' - הוא הסכים לסכן את עיניו בגלל ממון.

(רבי אליהו הכהן מאיזמיר ז"ע)

וַיֹּאמֶר לֹא אֶכֶל עַד אִם דַּבְּרַתִּי דְבָרִי (כד, לג)

תיכף כשבא אליעזר לבית בתואל הגיע זמן קיום מצוותו, לקיים את השבועה שנשבע לאברהם, ולכן נאסרה עליו האכילה, כי אסור לאכול לפני קיום מצוה (או"ח סי' תרנ"ב), לכן אמר 'לא אוכל עד אם דברתי דברי'.

(הגאון רבי בנימין דיסקין ז"ע, אב"ד הורודנא)

שערי תורה מבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

כחלק מסדרת הפרשיות בחומש בראשית העוסקות בחיי האבות, אף פרשת חיי-שרה מקיפה מאורעות הקשורים לאחרית חייהם של אברהם ושרה, וקבורתם במערת-המכפלה הנרכשת בכסף מלא. ובמרכז הפרשה: שליחת אליעזר לקחת אשה ליצחק, ומציאת רבקה.

נישואי הפרשה:

מיתת שרה וקניית מערת המכפלה • שליחת אליעזר לקחת אשה ליצחק • הסימנים לנערה הראויה • נישואי יצחק עם רבקה • נישואי אברהם עם קטורה וצאצאיהם • חלוקת אברהם את רכושו • מיתת אברהם וקבורתו • תולדות ישמעאל וקבורתו

א. הפד וקבורה

כששרה בת 127 שנים, היא נפטרת לעולמה. אברהם אבינו בא לחברון לספוד לה. הוא קונה את מערת המכפלה ואת השדה סביבותיו מידי עפרון החתי, תמורת 400 שקל כסף, וקובר אותה שם.

ב. שידוך ליצחק

אברהם מבקש מעבדו אליעזר לנסוע אל בני משפחתו המתגוררים בחרן, לחפש שם שידוך ליצחק בנו, ומשביע אותו שלא לקחת שידוך מהכנעניים.

כשאליעזר מגיע לשם הוא מתפלל לה' שיגלה לו מי הנערה הראויה, באמצעות סימן-היכר כאשר יבקש ממנה להשקותו, והיא תציע להשקות גם את גמליו. מיד לאחר תפילתו באה רבקה וקיימה את הסימן, ואליעזר קידש אותה ליצחק.

ג. מה יצא הדבר

היות ויפה שיחתן של עבדי אבות, מאריכה התורה לתאר את ההתארחות של אליעזר בבית בתואל, כשהוא מאריך לספר להם את כל מה שאירע עמו היום. בלית ברירה הם מסכימים לשלוח את רבקה.

ד. נישואי יצחק

רבקה הולכת אחרי אליעזר לארץ כנען, שם היא נישאת ליצחק, ובכך הוא מתנחם אחר אמו, בראותו שחזרה השכינה והברכה לשרות באהל כבימי שרה אמו.

ה. קטורה ובניה

לאחר פטירת שרה, אברהם נושא שוב לאשה את

מבט על פרשת תולדות הבעל"ט:

פרשת תולדות, כוללת מספר התרחשויות מחייו של יצחק אבינו בתקופה בה התגורר בגרר, ובבאר שבע ואף מרכזת בתוכה מאורעות מחייהם של יעקב ועשיו בניו, כאשר יעקב מצליח להוציא מידי עשיו גם את הבכורה וגם הברכות, מה שמעורר שנאה עזה מעשיו כלפיו, עד שיעקב נאלץ להימלט על נפשו.

נושאי הפרשה: לידת יעקב ועשיו • מכירת הבכורה • מגורי יצחק בגרר ועושרו • וויכוח עם אבימלך אודות רבקה • ריב הבארות • ברית עם אבימלך • רצון יצחק לברך את עשיו • יעקב שומע לקול אמו ומקבל את הברכות • שנאת עשיו ליעקב שבורח לבית לבן • נישואי עשיו עם בת ישמעאל.

חיים של תורה מעלת וחשיבות לימוד חומש ורש"י

טרוד ומתעסק כל יום

כותב רבינו אליהו מזרחי: "ואני בהיותי טרוד בעיוני הגדול, אשר אני מתעסק בכל יום על דברי המאור הגדול בפירושו החומש הגדול והמופלג, אשר אין שום דיבור מדיבוריו שאינו צריך חקירה רבה ועיון נפלא בכל המקומות אשר לוקח מהם, במשנה ובברייתא, במכילתא ובספרא ובספרי, ובכולא תלמודא, ברבות ובתנחומא, ובכל מדרשי האגדות אשר רבו מלספרו"

(שו"ת הרא"ם, סימן ה')

נישא השבוע: גמילות חסדים

ואמרה שנתה וגם גמליה אשקה אתה הכתה לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני (בראשית כד, יד). ראייה היא לו שנתה גומלת חסדים ופדאי היא לינכס בביתו של אברהם (רש"י).

בדברי רש"י אלו למדים אנו על חשיבותה של מידת גמילות-חסדים המשמשת כמו 'אשרת כניסה' לאומה היהודית, זרע אברהם אבינו, ומהווה סימן היכר להיות האדם בן לאומה הנבחרת, כדברי הגמרא (יבמות עט, א) 'שלשה סימנים יש באומה זו, הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים'.

כדי לצעוד לאורם של דברי רש"י אלו, ולעורר את הלב ולקבל מעט דוגמאות ומושגים של גמילות חסדים, יובאו הסיפורים דלהלן על גדולי ישראל, כמה התמסרו בכל לב ונפש לגמול חסד עם הזולת.

שתי שאלות

סיפור יהודי ניצול שואה: נער צעיר הייתי כאשר הורי שלחו אותי ללמוד במכינה לשיבת גרודנא. הורי היו עניים מרודים ולא יכלו להרשות לעצמם לשלוח אותי ברכבת, לכן הוחלט שעלי ללכת רגלית עד לשיבה, מהלך שלשה שבועות. הם ציידו אותי בהרבה ברכות ומעט אוכל שהיו ברשותם, והדריכוני שכאשר יגמר האוכל אבקש מיהודים בדרך.

כך עשיתי, אוכל השגתי פה ושם, והייתי לן על ספסלי בתי כנסיות, ופעמים אף ישנתי על אדמה באיוו פינה. במשך כל הדרך פחדתי האם אצליח במבחן הקבלה לשיבה, שאם לא כן - אבייש את שם משפחתי ואאלץ לחזור בדרך הארוכה בה באתי. במשך כל הדרך חזרתי על הדף שהכנתי למבחן, עד שהייתי בקי בו היטב.

סוף סוף הגעתי לשיבה, עייף ומורעב אבל מוכן היטב למבחן. בחורים הפנו אותי אל משרדו של ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי שמעון יהודה הכהן שקאפ זצ"ל, בעל שערי-יושר.

ראש הישיבה קיבל אותי בחיבבות במטבח שבביתו, ואמר לי: 'הבה נתחיל מיד במבחן, אשאל אותך רק שתי שאלות בלבד!' נדרכתי במתח לקראת שתי השאלות, וראש הישיבה שאל: 'שאלה ראשונה - מתי אכלת לאחרונה ארוחה חמה?' נדהמתי מהשאלה, ועניתי: 'לפני כשלוש שבועות'. קם רבנו ואמר: 'אהא, אין כוחי בבישול כזוגתי, תצטרך להסתפק במה שאני יודע. והוא בעצמו נגש והחל לבשל לי ארוחה.'

כססיים לבשל הניח לפני צלחת מלאה מהתבשיל, ויצק לתוכה עוד ועוד, עד שהיה בטוח שאני שבע. לאחר ברכת המזון פנה שוב אלי: 'עכשיו אשאל את השאלה השניה - מתי ישנת לאחרונה במיטה נוחה?'

כשהשתיי שאני זוכר, הלך ראש הישיבה לחדר השינה שלו, סידר לי את המיטה, וכעבור כמה דקות בקשתי ללכת לישון במיטה שלו, כיסה אותי היטב, ובעיניי נרדמתי מיד עד מחר בבוקר...

זה היה מבחן הכניסה שלי לשיבת גרודנא! מאו, צרות

לב דעת

באר לחי ראי

בגבול הדרומי של ארץ ישראל, בדרך המובילה לארץ מצרים, ובסמיכות ל'גור' אשר בארץ הנגב, נמצאת העיר 'שור', הקרויה גם בשם 'פְּרֵד'. בצד מזרח של עיר זו נמצאת העיר 'קֵדֵש'.

בין שני ערים אלו, שור וקדש, נמצא באר מים ייחודי, שכאשר ברחו הגר מפני שרה, כמבואר בפרשת לך-לך, התגלה מלאך אל הגר בעודה עומדת סמוך לבאר. על שם התגלות זו נקרא הבאר בשם 'בְּאֵר-לְחֵי-רָאִי' שפירושו, הבאר שהמלאך החי והקיים נראה שם. לאחר שאברהם גירש שוב את הגר ואת ישמעאל מביתו, היתה הגר יושבת שוב סמוך לבאר זה, ובפרשת השבוע מסופר שיצחק אבינו הלך לבאר זה להחזיר את הגר (היא קטורה) אל אברהם אביו שיחזור וישא אותה לאשה. גם לאחר פטירתו של אברהם אבינו הלך יצחק לקבוע את מגוריו סמוך לבאר-לחי-רואי.

ועיניים לראות

גר

כשאנו שומעים על יהודי פלוני שהוא 'גר', ההבנה הפשוטה אצלנו שמדובר באדם שבעבר היה גוי והוא עבר תהליך גיור כהלכה והפך ליהודי. אולם בפרשת השבוע אנו למדים שהפירוש המקורי למילה 'גר' הוא כל אורח שמקורו מארץ אחרת והגיע לגור בארץ זו, ואינו תושב וותיק מימים ימימה. כך אמר אברהם אבינו לבני חת שהוא גר בארצם, וכך גם מזהירה התורה בכמה מקומות לאהוב את הגר ולא ללחוץ אותו 'כִּי גֵרִים הֵייתֶם פְּאֶרֶץ מִצְרָיִם', דהיינו שכל ישראל כמצרים היו 'גרים' כלומר אורחים זרים. וכמובן שעל משקל זה גם גוים הנכנסים תחת כנפי השכינה ונהפכים ליהודים נקראים בשם 'גרים'.

ואזניים לשמוע

אמר לי ודיבר אלי

בסביבתו של ר' פנחס התגוררו כמה עולים חדשים מרוסיה, והוא היה מקרבם ומדריכם בקיום המצוות. כאשר גילה את הקושי שלהם לקלוט בצורה נכונה את כללי הדיבור בלשון הקודש, היה נוהג בסיום כל שיעור-תורה להעניק להם קורס חינוכי לשיפור השפה.

כששמע ר' פנחס באותו יום את אחד מהם אומר לחברו: 'תדבר לי מחר... ידע שיש לו מה ללמד היום.'

התבסס על דברי רש"י בפרשת חיי-שרה (כד, ז, על פי גור-אריה), הוא הסביר להם בטוב טעם את ההבדל בין 'דיבור' ובין 'אמירה'. המשמעות של דיבור היא עצם הקול היוצא מפי המדבר, גם אם אין כאן אדם השומע, ולכן לא שייך לומר 'תדבר לי', כי תיבת 'לי' שייכת למקבל הפעולה, כמו 'נתן לי' וכדומה, ובדיבור, דהיינו עצם הקול, אין הכרח שיש כאן שומע.

אכן, כאשר המדבר מייחד את קול דיבורו אל אדם מסוים, נכון לומר: 'דיבר אלי', כלומר שעשה את פעולת הדיבור אל אדם זה. כך גם אפשר לומר 'דיבר עמו', [אם בכל זאת אנו מוצאים כתוב בתורה 'דיבר לי', בהכרח לפרש שהכוונה 'דיבר לצורכי', כאילו נאמר 'דיבר עלי!'].

בשונה מכך היא המילה 'אמירה' שמשמעותה אינה קול הדיבור, אלא 'תוכן העניין שאומר המדבר בדיבורו', וזה שייך רק כשיש שומע המקבל ומבין את תוכן האמירה, ולכן נכון לומר 'אמר לי' 'אמר להם', שהשומע קיבל את תוכן האמירה של האומר.

וטרגדיות רבות עברו עלי בשואה, ומה ששמר את יהדותי כל השנים עם כל הטרגדיות, היו רק אותם שתי השאלות! החיבה והחוסם שהעריף עלי ראש הישיבה, נתנו לי כוח לכל החיים!

החלפת שטרות

בבית מדרשו של מרן ראש הישיבה חכם רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל אירע פעם שאדם מצא סכום כסף נכבד, אותו אדם ידע את ההלכה שהמוצא מעות שאין בהם סימן הרי אלו שלו, כיון שהבעלים מתייאשים מהם, אולם כשהבחין בכך רבי בן ציון זצ"ל הוציא מכיסו שטרות בסכום זהה, והושיטו במתנה לאדם המוצא, באומרו: הכסף נתון לך במתנה, ואילו את הכסף שמצאת - לך תכריז, למרות שעל פי הלכה אינך מחוייב בכך, אבל לבי מלא רחמנות על האדם שאיבד את הכסף שכעת מצטער צער רב. האיש עשה כסף והכריז על האבידה, ואכן התברר בסוף שהמאבד היה אברך בן תורה שהיה זקוק עד מאד לכסף האבוד.

נמרות סגורות

קרא פעם מרן הגאון רבי זאב יצחק סולובייצ'יק זצ"ל, גאב"ד בריסק, לבנו הגאון רבי משולם דוד זצ"ל, וביקש ממנו שישגור את הגמרא ויילך לסדר ענין מסוים הנוגע לגמילות חסדים. כשהלך רבי משולם דוד, ניגשו כמה אנשים אל מרן הגרי"ו ושאלו: רבי, מפני מה היו צריכים לומר לו שישגור את הגמרא? הרי יש מספיק אנשים שאינם לומדים שהיו יכולים לשלוח!

ענה להם מרן הגרי"ו: אבא [מרן הגר"ח מברסק] סיפר פעם לפני דיני בית דינו על גודל מידת החסד והצדקה של הגאון רבי אליהו חיים מיזל זצ"ל מלודז', שהיה חייב מאות אלפי רובל ממה שלושה עבוד צדקה, ואמרו הדיינים לרבי חיים שכל ענייני הצדקה גורמים לרבי אליהו חיים לביטול תורה. כעס האבא ואמר: רב שאינו יודע לסגור את הגמרא כדי לעשות טובה ליהודי, אזי אפילו בזמן שהגמרא שלו פתוחה - היא באמת סגורה. וכמו כן להיפך, רב שסוגר הגמרא כדי לעשות טובה - אזי אפילו בשעה שהגמרא סגורה היא גם פתוחה!

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרישת השבוע

האדמו"ר הרה"ק בעל אמרי חיים מויזניץ זי"ע, שכך אמר עפרון לאברהם: כל אחד משנינו אוהב משהו אחר שבגללו אין חשיבות 400 שקל. אני חומד הרבה ממון, ואוהב שיהיו לי אלף אלפי כסף, כך שאצלי 400 שקל לא נחשב לכלום, ואילו אתה אוהב מצוות, והנך מוכן לפזר כל הון שבעולם כדי לקיים מצוה, נמצא שגם אני וגם אתה איננו מייחסים ערך רב לארבע מאות השקלים... כל אחד בגלל סיבה אחרת ואוהב אחרת...

מה אתה רואה?

ויצא יצחק וגר' וישא עיניו וירא והנה גמלים באים (בראשית כד, טג)

רגיל היה המגיד הירושלמי הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל לומר: בפרשת וישלח כתוב אצל עשיו הרשע (בראשית לג, ה) וַיֵּשָׂא אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת הַנָּשִׂים, זאת למרות שיעקב אבינו סידר את המחנה באופן שבתחילה היו הבהמות וכל המחנה ורק בסוף היו הנשים. ואילו כאן אצל יצחק, כאשר רבקה רוכבת לעומתו על הגמל, הוא נושא את עיניו ומה הוא רואה? 'הנה גמלים באים', הוא רואה רק את הגמלים...

חכמת התורה

ככה לומדים רש"י!?

ויען לכן ונתבאל (בראשית כד, ו) רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו (רש"י).

בימי נעוריו של הרה"ק בעל בית אהרן מקארלין זי"ע, למד יחד עם אחיו רבי משה-בער, אצל המלמד רבי יהושע מטוראוו ז"ל, שהיה בן עליה ובעל רוח הקודש. בעת לימודם כשלמדו פירוש רש"י על פסוק זה 'רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו', נכנס אביהם של הילדים - הרה"ק רבי אשר הזקן מסטאלין זי"ע לבית תלמודם, מששמע את אופן לימודם באופן רגוע, הזדעזע ואמר למלמד ברוב רגש ולבת אש: 'האם כך נוטעים יראת שמים בלב הילדים?! הרי דברי רש"י אלו צריך לזעוק ברעש גדול והתלהבות 'רשע היה!!!!' וקפץ להשיב לפניו אביו!!!!' כך צריך ללמוד עם תלמידים פירוש רש"י.

בין אוהב מצוות לאוהב כסף

אָרְבֶּע מֵאֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֶה הוּא (בראשית כג, טו) בין שני אוהבים כמונו מה היא חשובה לכלום (רש"י).

מאימתי נחשבו אברהם ועפרון אוהבים זה לזה? אלא, פירש

באיזה סדר נקברו האבות במערת המכפלה?

בתחילת פרשת חיי-שרה אנו לומדים על רכישת מערת המכפלה לקבורת שרה בתוכה, בסוף הפרשה מסופר גם על קבורתו של אברהם אבינו במערה זו. רש"י אף מסביר מדוע נקראת חבורן בשם 'קרית ארבע' - על שם ארבעה זוגות שנקברו שם איש ואשתו: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה."

אולמות התפילה

במבנה שעל מערת המכפלה קיימים במאות השנים האחרונות אולמות נפרדים המשמשים כאוהל-זכרון, לזכרון אבות העולם. ב'אולם אברהם' יש מצבות לזכרון אברהם ושרה, ב'אולם יצחק' יש מצבות לזכרון יצחק ורבקה, ב'אולם יעקב' יש מצבות לזכרון יעקב ולאה, (שם בחדר סמוך יש מצבה המיוחסת לראשו של עשיו, שגם נטמן במערת המכפלה). למצבות אלו אין משמעות אמיתית, מחמת שאינם בנויים ממש על קברי האבות והאימהות, אלא כאמור הם מצבות זכרון בעלמא.

על הסדר הנכון בו נקברו האבות במערת המכפלה אנו מוצאים מחלוקת מרתקת ומופלאה עד מאד.

מימין לשמאל, זה לצד זה

תיאור מפורט על סדר קבורת האבות במערת המכפלה אנו מוצאים בזהיר הקדוש פרשת שלח (דף קסד, א) ור"ל: "בראשונה מתה חוה, וקברו אותה במערת המכפלה בצד ימין של המערה, במרחק מה מהכותל כשיעור רוחב קבר [כיון שבמרחב זה היה עתידי אדם הראשון להיקבר]. אחר כך מת אדם הראשון ונקבר סמוך לחוה, אצל הכותל הימני של המערה. אחר כך מתה שרה והיא נקברה סמוכה לחוה, ואחר כך מת אברהם ונקבר סמוך לשרה. כשמת יצחק נקבר סמוך לאברהם אביו, ורבקה נקברה סמוכה ליצחק. אחר כך מתה לאה ונקברה סמוכה לרבקה. וכשמת יעקב נקבר סמוך ללאה.

כלל הדברים: סדר הקבורה היה מימין לשמאל, איש ואשתו יחדיו, כאשר הנשים סמוכות לנשים, והאנשים סמוכים לאנשים, והראשון מצד ימין היה אדם הראשון, והאחרון מצד שמאל היה יעקב אבינו.

עדות השד"ר מארץ ישראל

בפירושו מראה פנים (ירושלמי תענית ד, ב) כותב שכשהיה באיטליא שמע מפי השד"ר מארץ ישראל חכם רבי יצחק זאבי, שבילדותו כשהיה בן שבע או בן שמונה נכנס בחצר שעל המערה, וראה שם שכתוב על הכיפה שעל המערה שאכן כך הוא סדר הקבורה כדברי זוהר.

התיאור בספרו של שלמה המלך

בהמשך מובא שם בזהיר הקדוש דעה אחרת, שבספרו של שלמה המלך

מבואר סדר קבורת האבות בסדר אחר - וכותב זוהר שסדר זה הוא הסדר האמיתי והנכון - וכך מבואר שם, בצד ימין של המערה נקברו אדם וחווה, וסמוך להם שרה ואברהם [ושרה סמוכה לחוה]. ואילו רבקה ויצחק נקברו בצד שמאל של המערה, בקו ישר מול הקבר של אברהם ושרה. ולעומתם יעקב ולאה נקברו משוך לצד קידמת המערה - באמצעיותו - כך שנוצרה צורת סג'ל. כשיעקב קבור מול קברו של אברהם, ולאה קבורה מול הקבר של רבקה.

דעת הירושלמי

דעה שלישית בסדר הקבורה, מובאת בירושלמי (תענית ד, ב) 'אבות - דרך הֶסֶב הן קבורין', וכוונת הדברים, שבגמרא (ברכות מו, ב) מובא שבשנים קדמוניות נהגו לאכול כשהם מסובין על מיטות, כל סועד על מיטה לעצמו. וקבעו חז"ל את סדר הישיבה בסעודה כדי לחלוק כבוד לגדולים שבסעודה, כך שבזמן שהן שלש מיטות, הגדול מסב במיטה האמצעית, והשני לו בחשיבות - מסב לימין, במיטה שלצד מראשותיו של הגדול, והשלישי בחשיבות - מסב לשמאלו במיטה, שליד רגלי הגדול.

בסדר זה גם היו קבורים האבות: שאברהם אבינו הגדול שבכולם - קבור באמצע, ויצחק אבינו, השני בגדולתו - קבור בימין אברהם, ואילו יעקב קבור לצד שמאל של אברהם.

יצוין שסדר האולמות כיום במערת המכפלה מתאים לסדר זה, יצחק בימין, ובאמצע אברהם, ויעקב לשמאלו.

הוציאו את יצחק מהקבר!

אמנם הדברים תמוהים: שהרי מבואר בגמרא שם שבמקרה שיש בסעודה רק שני בני אדם, משנתה הדין, ואין השני מסב לצד מינו של הגדול, אלא השני מסב בצד שמאל, למרגלותיו של הגדול, ומעתה הרי זו תמיהה גדולה, כי בשעה שמת יצחק אבינו [ויעקב אבינו עדיין חי] לא היו שם במערה כי אם שני קברים: האחד של אברהם, והקבר השני של יצחק שהלכו עכשיו לקברו, והיו צריכים לקבור את יצחק לצד שמאל של אברהם אבינו, בהתאם להלכות סעודה.

לנוכח קושיא זו כתב הגאון מראגטשוב זצ"ל חידוש עצום (צפנת פענח בראשית נ, יד), שמתחילה כשמת יצחק אבינו נקבר לשמאלו של אברהם אביו, אלא שכעבור עשרות שנים כשמת יעקב, ועלו לקבור את יעקב במערת המכפלה, הלכו השבטים והוציאו את זקנם יצחק מקברו אשר בשמאלו של אברהם, והעבירו אותו לקבר חדש בימין אברהם, ואילו את יעקב טמנו בקבר הישן של יצחק שבשמאלו של אברהם, עכ"ד. (ועי' ענין זה מ"ק כה, א).

מאיזה שעה מותר להתפלל תפילת מנחה?

על הכתוב (בראשית כד, כג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, כותב רש"י: 'לשוח - לשון תפילה. כך גם אמרו בגמרא (ברכות כו, ב) יצחק תקן תפילת מנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפילה.

חצי שעה לאחר הצות

נפסק בשולחן ערוך (או"ח סי' רלג, א): 'מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה - יצא'. מבואר כאן שרק לאחר שש שעות ומחצה, כלומר, חצי שעה לאחר הצות היום, אפשר להתפלל תפילת מנחה, אבל המתפלל לפני זמן זה - לא יצא ידי חובתו.

הטעם לזמן זה של חצי שעה לאחר הצות, משום שתפילת המנחה נתקנה כנגד תמיד של בין הערבים, ותחילת זמן שחיטתו מדאורייתא הוא חצי שעה לאחר הצות.

האחרונים כותבים, שגם את סדר הקרבנות ו'אשרי', לכתחילה לא יתחילו לפני שש ומחצה, כי אמירת הקרבנות היא כנגד התמיד, שלא הקריבוהו קודם שש ומחצה.

בדיעבד - מחצות

כאמור, פשוטות לשון השלחן ערוך משמע,

שהמתפלל לפני שש ומחצה לא יצא בדיעבד, וכן דעת המגן אברהם ועוד פוסקים. אולם המשנה ברורה (סק"ב) מביא את דעת הפרי חדש והפרי מגדים ועוד פוסקים, שבדיעבד אם התפלל תפילת מנחה מיד לאחר הצות, יצא ידי חובה ולא יחזור להתפלל. וכתבו האחרונים שכן הלכה למעשה שלא יחזור להתפלל.

איד מחשבים חצי שעה

הפוסקים דנים עוד, כיצד מחשבים את חצי השעה שלאחר הצות. המשנה ברורה (שעה"צ סק"ח) מסתפק האם חצי השעה היא שעה זמנית או חצי שעה שווה (דהיינו תמיד 30 דקות). ולמעשה נחלקו בזה המנהגים, וכמה 'לוחות-שנה' נוהגים להחמיר שבחורף ששעות היום קצרות - מוסיפים חצי שעה שוה, ובקיץ שהיום ארוך מוסיפים חצי שעה זמנית.

ככתחילה אין התפלל מנחה, אפילו קרבנות ואשרי. לפני חצי שעה לאחר הצות. וראוי להחמיר לחשב את חצי השעה בחורף בחצי שעה שווה, ובקיץ בחצי שעה זמנית. בדיעבד אם התפלל לאחר הצות, יצא ולא יחזור להתפלל.

הלכה למעשה

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

רחוט המקשר: אברהם ודוד זקנים באים בימים

בניו שנולדו לו מקטורה, אבל עיקר רכושו נתן ליצחק, וגם הפרק שם בספר מלכים עוסק ברצון של אדוניהו בן דוד לרשת את המלוכה, אבל למעשה פעל דוד לתת את ירושת המלוכה דווקא לשלמה בנו.

מנהגים: ברוב הקהילות נוהגים לסיים את ההפטרה בפסוק ל"א במילים 'חיי המלך דוד לעולם'. אבל מנהג תימן לסיים בפסוק ל"ב במילים 'וגם ישב שלמה על כסא המלוכה'.

בפרשת חיי שרה כתוב (כד, א) 'ואברהם זקן בא בימים, בהקשר לכן מפטיחים השבוע בספר מלכים א', מפסוק א' עד פסוק ל"א, בפרק המתחילים במילים דמות: 'המלך זקן דוד בא בימים'.

גם בתוכן הפרק שם בספר מלכים יש חוט המקשר לפרשת השבוע, שכן בפרשתנו מסופר שאברהם לעת זקנותו דאג לעתיד האומה, כשחיפש שידוך ליצחק, וגם נתן מתנות לשאר

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

האם בתואל הסכים לשלוח את רבקה?

למעלה (פסוק נ-נא) 'ויען לבן ובתואל ויאמר מה' יצא הדבר וגו' הנה רבקה לפניך וגו'. הרי שבתואל הסכים ואמר הנה רבקה לפניך!

המהר"ל בגור אריה מיישב, שמה שכתב רש"י שבתואל רצה לעכב, אין הכוונה שהתנגד לגמרי, רק רצה שתשהה ותתעכב אצלו עוד מעט זמן, ועל כך המיתו המלאך.

חזר בו

אולם בדעת-זקנים לבעלי התוספות מבארים את דברי רש"י שבתואל אכן הסכים בהתחלה לשלוח את רבקה, אבל אחר כך התחרט ולא רצה לשלוח, ולכן המיתו המלאך.

שיקר בפיו

ואילו המשכיל-לדוד על רש"י כותב שמעולם לא הסכים בתואל לשלוח, ומה שאמר תחילה 'קח ולך', שיקר בפיו אבל בלבו התכוון שלא לשלח אותה.

על הכתוב בפרשת השבוע (רש"י בראשית כד, נה) ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשר אחר תלכו, כותב רש"י: 'ובתואל היכן היה? הוא היה רוצה לעכב ובא מלאך והמיתו'.

מגדנות - לא לבעל הבית

בעל משכיל-לדוד על רש"י שואל: הרי גם לעיל נאמר (פסוק נג) 'ומגדנות נתן לאחיה ולאמה', ומדוע לא שאל שם רש"י אותה שאלה 'ובתואל היכן היה?' והוא מתרץ בפשטות: מקובל לתת מגדנות רק לאחי הנערה ולאמה, אבל אין זה נהוג על פי מדת דרך ארץ לתת מגדנות לבעל הבית עצמו.

לעכב ולהשהות

אמנם המפרשים התקשו בשאלה נוספת: כיצד כותב רש"י שבתואל היה רוצה לעכב את השידוך עד שבא מלאך והמיתו, והרי מפורש

ידיעת התורה

בחינה עצמית בפר' השבוע עם פירש"י

יוסיף דעת - ישמעאל - רשע או בעל תשובה?

בסוף פרשת חיי שרה, על הפסוק (כה, יז) ואלה תולדות שני חיי ישמעאל, מביא רש"י את דברי הגמרא במסכת מגילה (יז, א) השואלת 'למה נמנו שנותיו של ישמעאל?' - כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב. רש"י שם במסכת מגילה מסביר את שאלת הגמרא: "למה נמנו שנותיו של ישמעאל - מה לנו למנות שנות הרשעים? ע"כ. והתמיהה היא: הרי רש"י בפרשת השבוע (לעיל פסוק ט) כותב שישמעאל עשה תשובה, ואם כן, במיתתו לא היה רשע, ושוב ראוי למנות את שנותיו, ולאכזרה יש כאן סתירה גלויה ברש"י!"

חידוד בפרשה

א. היכן מוצאים בפרשה איש שאמר שיעשה דבר-מה, ובסוף עשה להיפך?
ב. היכן מוצאים בפרשה איש שעשה דבר-מה, ולבסוף אמר שעשה להיפך?

כמונה בקופסא

בפרשת השבוע כותב רש"י (כד, ז) שאליעזר ראה שהמים עלו לקראת רבקה. במרחבי חמשה חומשי תורה אנו מוצאים עוד שני צדיקים, ולהבדיל גם גוי רשע, שהמים אלו לקראתם, התדע מי הם?

א. איזה מתנות קיבלה רבקה מאליעזר?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

א. לא בירכו, כי יצא ממנו עשוי. | ב. בירכו לפני מותו. | ג. בירכו ביום נישואיו עם רבקה.

א. תבן וקש. | ב. תבן ומספוא. | ג. מספוא ושְׁעוּרִים.

א. בנו של מִדְן, הנכד של קטורה. | ב. מעבדי אליעזר. | ג. בנו של עפרון.

א. אברהם בירך את יצחק בנו?
ב. האם אברהם בירך את יצחק בנו?
ג. מה אכלו הגמלים של אליעזר?
ד. מי הוא 'חנוך' המוזכר בפרשה?

א. חח וזנום וטבעת ובגדים. | ב. נזם וצמידים, כלי כסף וכלי זהב ובגדים. | ג. נזמים וצמידים, ומגדנות.

פרשת לך לך

יוסיף דעת - תשובות נבחרות מתוך אלפי התשובות שהתקבלו במערכת: האם תרה חזר בתשובה?

השאלה שנשאלה: על הכתוב לך לך (בראשית טו, טו) וְאֵתָהּ תְּבֹאֵה אֶל אֲבִיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְרָה בְּשִׁיבָה טוֹבָה, כותב רש"י: "אביו עובד עבודה זרה והוא מבשרו שיבוא אליו? אלא למודך שעשה תרה תשובה, והתמיהה היא: הרי בסוף פרשת נח (יא, לב) כותב רש"י: "לפיכך קראו הכתובות, שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים", ע"כ, הרי שתרחה היה רשע ונחשב כמת, ולא עשה תשובה.

להלן לקט נבחר ומקוצר מתוך אלפי התשובות שהתקבלו במערכת על ידי לומדי תורה שבכתב:

א. אמנם כשיצא אברהם מבית תרח הוא היה רשע ונחשב כמת, אבל כעבור שישים שנה, ממש לפני מיתתו, אז עשה תרה תשובה (ושוב נחשב כמו חי), ומיד אחר כך מת נכנס לגן עדן (רמב"ן). ואף פסוק זה נאמר בברית בין הבתרים, כשהיה אברהם בן 70 שנה, היינו שהקב"ה הבטיח לו שבעוד שנים רבות יעשה תרה תשובה סמוך למיתתו. ואכן, הרמב"ן כתב שברש"י הלשון שעשה תשובה בשעת מיתתו, ואין זה ברש"י שלפניו.

ב. הוא אמנם חזר בתשובה אבל תשובתו עדיין לא התקבלה ולא נתכפר לו רק בשעת המיתה, ולכן היה נחשב כמת כל זמן שלא התכפר, אבל לאחר מיתתו הוכיח לך לך כי התכפר עוונות (גור אריה).

ג. תרה עשה תשובה בחשאי, או בלבו, ובעיני הבריות היה נחשב עדין כרשע החשוב כמת, ולכן כתב עליו הכתוב 'וימת' כדי שלא להוציא לעז על אברהם שעזב את אביו בחייו, ויתכן שגם אברהם עצמו לא ידע בחייו שאביו עשה תשובה.

ד. תרה עשה תשובה רק מחטא עבודה זרה שהוא מו' מצוות בני נח, ועל כך זכה אכן לך לך, אבל עדיין היה נחשב כגוי העובר שאר עבירות

בזכות התורה

שמות הוזכרו בהגלות

פרשת לך לך

זוכים במבחן יומי תורה כארד 200

הרב משה וילברצווי - עטרת שלמה, מודיעין עילית
הרב איסר ולניק - בני ברק
הרב אברהם יצחק פרידמן - זכרון יהודה, בית שמש
הרב אביגדור כהן נחלת יצחק - ערד
הרב אליעזר קפלן בריסק - ירושלים
ניק וחכים מנחם קליין - משנת אליעזר, מודיעין עילית
הרב יצחק ברמן - כולל פוניבז, בני ברק
הרב יוסף אלכסנדר רונפלד - בעלזא, נוף הגליל
הרב אשר פישר - קהילות יעקב, ירושלים
הרב יוסף שכטר - בני ברק
הרב שלמה בלסקי - בית השם, בני ברק
הרב משה ווען - שבט הלוי, אשדוד
ניק וחכים יהודה סגל - מודיעין עילית
הרב בצלאל קסילר - נכסת יצחק, חזרה
הרב יעקב ברמן - טל תורה, ירושלים
הרב מרדכי הוון - בני השיבות, ביתר עילית
הרב יואל היימליך - בני ברק
ניק וחכים יוסף קוט - עטרת שלמה, מודיעין עילית
ניק וחכים שלומי הרשטיק - אבני שוהם, גבעת זאב
הרב מתנאל פלג - ישיבת אופקים, אופקים
הרב יעקב תבל - אהליך יעקב, ירושלים
הרב משה וינברג - צאנו, ביתר עילית
הרב ישראל מאיר כץ - נחלת משה, בני ברק
הרב יעקב אהרן שפרינצלס - גבעת זאב
הבה"ח ישראל הוון - דעת תבונה, בני ברק
ניק וחכים יואל שטסמן - אחיעזר, ירושלים
הבה"ח שמעון קונסקי - אמרי אמת, תל אביב - יפו
ניק וחכים יעקב כהן - אלעד

זוכים במבחן שבועי תורה כארד 500

הרב חיים מנדל בית אבא - מודיעין עילית
הבה"ח שלמה פורט - ירושלים
הבה"ח שמעון קרנברג - בני ברק
הבה"ח מרדכי הופנהיים - קפלן, ירושלים

זוכה במבחן הפטרה

ניק וחכים אפרים פישל חשן - שערי התורה, בני ברק - טו נ"ך
הרב נח סדובסקי - ירושלים - ש"ס פנינים קטן

זוכים במחית תורה שבכתב בנגורא

הרב מוטי טורנהיים - אור לירשים, בית שמש
הרב יקותיאל יהודה גליק

זוכים בחידת חידורי תורה - תורה כארד 200

הבה"ח דניאל אשר עיזן - דרך התורה, בני ברק

זוכים בחידת חידורי תורה - תורה כארד 100

הבה"ח יהושע הגשיל רונפלד - טל תורה, מודיעין עילית
הרב אריאל יוסף פרידמן - רבבה
הרב יחיאל ברנד - כולל בית אבא, מודיעין עילית

זוכים בחידת כמונה בקופסא - תורה כארד 150

הרב חיים מנדל סירוטה - בית שמש
הרב ברוך וולפס - ירושלים
הרב רפאל וינמן - קרית מלאכי

זוכים במחתי תורה - תורה כארד 150

הבה"ח ירימיהו אליעזרוב - נחלת דן, ירושלים
הרב אלחנן שטרסורט - נחמדים מוהב, מודיעין עילית

זוכים בהגלגלת נבתיים קבועים

הרב יצחק גומבו - תפארת שמשון, ירושלים - סט רש"י כפשוטו
הרב שלמה רונפלד - קול יעקב, ירושלים - סט רש"י כפשוטו
הרב יוחנן טברסקי - עמרים חסידא, ירושלים - תורה כארד 100 ש"ח
הרב ישראל בריינר - כולל חיי עולם, ירושלים - תורה כארד 100 ש"ח
הבה"ח מרדכי פאלאק - בית שמש - תורה כארד 100 ש"ח

אהבת תורה

מחכה למבחן

אני אברך בן 36 וכבר שנים רבות בהגיע יום שמחת תורה אני מבטיח לעצמי שהשנה אני הולך להקפיד כל שבוע על לימוד הפרשה עם פירוש רש"י, ובדרך כלל לא עמדיתי בזה ונפילתי כבר בפרשה הראשונה - פרשת בראשית, שהיא פרשה ארוכה, כאשר הזמן קצר והמלאכה בה מרובה. והנה השנה בזכות העלון שלכם, הפרסומות שלכם, והמבחנים שלכם, כבר סיימתי גם את פרשת בראשית וגם את נח, ואני לומד כל יום בחשק את הלימוד היומי ומחכה מדי יום לעשות את המבחן. יישר כח. מ. ויסנטרן

מבין הפטרה

צורך עז אני מרגיש בנפשי לשתף אתכם ולהכיר לכם טובה על התוספות המרובות שהוספתם השנה, אך בפרט על מבחן על הפטרה השבועית. מזה שנים שאני רוצה ללמוד ולהבין את הפטרה בכל שבוע, וכמוכן שהיצר הרע נלחם בזה בכל כחותיו, ולא הצלחתי אפילו להביא את עצמי ללמוד את הפטרה בעיון קל לפני הקריאה בשבת. וכתע עם היוזמה החדשה שלכם החלטתי להילחם ביצר והצלחתי ללמוד את

פרי עטם של לומדי תורה שבכתב מרחבי תבל

ביאור ההפטרה וסוף סוף להבין כשאני קורא את ההפטרה בשבת מה אני קורא ולא לאומרו כמו 'לחש לסגולה'. על כך בפרט מגיע לכם תודה רבה, ובכלל על המחשבות שלכם כל הזמן איך לשפר ולייעל ולהוסיף עוד ועוד חידושים. זה לא מובן מאליו בכלל.

מגלה פשט

כבר בפרשת בראשית אנו רואים דוגמא כמה חשוב לימוד הפרשה עם רש"י בשביל להבין את הפסוקים בצורה הנכונה, והוא בפסוק בסוף הפרשה (ו, ג) 'הווי ימימי מאה ועשרים שנה', כשלא לומדים רש"י חושבים בטעות שכוננת הפסוק שהקב"ה אומר שבגלל שאנשים חוטאים שנות חיים יתקצרו ומעתה יחיו רק 120 שנה, אך כשולומדים רש"י מגלים שהפשט הוא שונה לחלוטין - 'שה' נותן ארכה לדור המבול של 120 שנה לחזור בתשובה, ורק אז ימחה אותם. ואולי שטעות זו בהבנה נולד המושג שאומרים שאנשים חיים 120 שנה, שאין לכך לכאורה מקור (מלבד מה שמשא רבינו חי 120 שנה)

חייילכם לאורייתא! א. פורטנוי, רחובות

קו 'קול התורה' 02-500-2018 | לחיוג מארה"ב: 1518-9881-351 | לחיוג מאנגליה: 4433-0613-0131

הצטרפו לליוונו של מלך | לומדי ובחני תורה שבכתב

לרשום והצטרפות | מערכת מבחנים יומיים ושבועיים | מדרג 'תורתך שעשועי' | הגרלות ענק ומתן סכרה בצדה

אני לומד כל יום אבל למה להיבתח?

ביאת תבתנו

לקט עובדות על מאורי התורה גדולי הדורות זי"ע שערכו לתלמידיהם מבחנים יסודיים על פרשת השבוע חומש עם רש"י

עטרת ישראל לצעירים בישיבתו על סדר ללימוד פרשת השבוע עם רש"י, סדר עליו גם נערך מבחן, לבחור ש'נתפס' פעם שהוא מנצל אה הסדר לאמירת שנים מקרא ואחר תרגום הסביר רבי אפרים באר היטב סדר זה מיועד ללימוד חומש ורש"י, בסדרי לימוד הגמרא אנו רוכשים את הכלים להיות תלמידי חכמים, בסדר זה אנו רוכשים את הכלים להיות יהודים"

(מוסף שבת קודש מסעי תשע"ט)

המבחן בישיבת ויזניץ

"גם על לימוד חומש עם רש"י הקפיד מאד רבנו בעל דמשק אליעזר מויזניץ, היה בוחן בעצמו בלמוד זה בימות הקיץ בשבת קודש אחרי הצהריים לפני תפלת מנחה, ובחורף במוצאי שבת"

(ספר בעל דמשק אליעזר עמוד עה)

המבחן בישיבת ווישאוו

"במוצאי שבתות אחר הבדלה היה נשאר הגה"ק מווישאוו זי"ע פעמים רבות בבית המדרש ובחון תלמידיו שעמדו סביבו חומש ורש"י, וזה אחרי עבודה רבה של עריכת סעודה שלישית ואמירת ד"ת"

(קובץ תורה אור, סערת ויזניץ, קיב)

המבחן בישיבת האדאז

"ביום חמישי עמדו הבחורים בכור המבחן אצל הגאון רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש זצ"ל בישיבת האדאז, פעם לא ידע אחד התלמידים להשיב במבחן בחומש רש"י גער בר ר עזריאל ושאול: האם בשבוע הבא תדע? ענה הבחור: 'כן, אם ירצה ה'". חייך רבי עזריאל לעומתו ואמר: ה' רצה גם השבוע, רק שאתה לא כל כך רצית..."

(שערי משה עמוד נב)

שהכין ממנה כמו קפה, ושאלתי מה זה האבקה הזו? ואמר לי: זהו מה שקין הביא מנחה לה', ולא ידעתי למה הוא מתכוון, והסתכל עלי בקפידה וחזר ושאל מה קין הביא מנחה? ואח"כ נזכרתי שהיה זה זרע פשתן ואמרתי לו ונחה דעתו. ואמר לי שאם לא הייתי נזכר היה זורק אותי מהבית... זה היה לשוננו. הכיצד לא אדע רש"י בחומש? בתקופה שלמדתי בישיבה בסדר בשבת בבוקר אחרי התפילה הרבה מהבחורים למדו את הפרשה, ופעם אמר לי שלכאורה היה צריך למחות מדוע הבחורים לומדים חומש ולא גמרא, אולם אז עוברת מחשבה בליבו שיש כזו 'עם-הארצות' בחומש אצל בחורים ולכן מונע עצמו מלמחות על זה"

(קונטרס עובדות והנהגות מרבינו בעל דרכי שמואל)

המבחן של הרב בענינים

"מרן הגאון רבי זעליג ראובן בענינים זצ"ל גאב"ד ירושלים נהג, שכאשר באו בחורים ליבחן אצלו על גפ"ת, היה בוחן אותם תחילה על חומש ורש"י מפרשת השבוע, ואמר שכאשר לא יודעים הרי זה בבחינת צורבא מרבנן, ועם הארץ מדאורייתא."

(גיליון תורתי)

המבחן בישיבת דושינסקי

"כ"ק גאב"ד ירושלים האדמו"ר רבי יוסף צבי דושינסקי זצוק"ל קבע שיעור מיוחד עם התלמידים בכל יום בחומש ורש"י, עד שבערב שבת קודש גמרו כל הסדרה עם פירוש רש"י, וביום ראשון בשבוע שלאחרי זה לאחר שבחנם על גפ"ת, בחן אותם ג"כ על החומש ורש"י."

(פקודיך דרשתי)

המבחן בישיבת עטרת ישראל

"הקפיד הגאון רבי אפרים קשש זצ"ל ראש ישיבת

המבחן בישיבת תולדות אהרן

"כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע היה גם דורש מתלמידיו ושם דגש מיוחד על כך שכל אחד יעשה זאת לחוק וסדר קבוע ללימוד חומש רש"י מדי שבוע...תקופות מסוימות היה רבינו בוחן בעצמו את התלמידים כדי לזרום בלימוד חומש רש"י."

(תורה ואמונה, עמוד קא)

המבחן בישיבת פורת יוסף

"לימוד רש"י על הפרשה מנהגם של ראשי הישיבה הגאונים הגדולים רבי יהודה צדקה והר"י מעלם זלה"ה, בכל יום ראשון בשבת לבחון התלמידים ברש"י על פרשת השבוע שעברה, ועל התלמידים היה ללמוד הפרשה עם פי' רש"י היטב ביום השבת שידעו מה להשיב"

(ספר נוהג כצאן יוסף)

המבחן בישיבת מאקאווא

"מן הענין לציין עד כמה החשיב ראש הישיבה הגה"ק רבי משה נתן נטע לעמבערגער זצ"ל את השיעור בחומש ורש"י, שכן בשיעורים הרגילים כגמרא עם פירוש רש"י ותוספות היה בוחן רק את הבחורים הצעירים בעוד שהמבוגרים יותר שוחררו מבחינה זאת, אולם לגבי השיעור בחומש ורש"י לא היה מוותר לאף אחד, וגם הותיקים יותר נדרשו לעמוד בבחינה וכל זאת שלא יזלזלו בלימוד זה"

(אור פני משה)

המבחן בישיבת מעלות התורה

"כשהיינו בחורים היה מרן הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך זצ"ל בוחן את הבחורים בליל שבת על דברי רש"י בפרשה בכל מיני שאלות מחוכמות, ופעם הייתי בביתו והיה שם במטבח אבקה מסויימת

המבחן שנערך לבעל האור - שמח בילדותו

את הסיפור הנפלא שלהלן סיפר הגאון רבי דב ברקוביץ, מדייני הקהילה החרדית שבלונדון, יש בו ללמוד עד כמה יש לדקדק בדבריו של רש"י על החומש. את הסיפור שמע הרב ברקוביץ מפי סבו הגאון רבי יוסף אדלר זצ"ל רבה של טורדא אשר שמע את המעשה מפי בעל המעשה - רבנו בעל האור שמח זצ"ל.

היה זה כשהיה רבי מאיר שמחה ילד כבן אחת עשרה או שתיים עשרה, וכבר היה בקי בעל פה בכל האורים ותומים שעל החושן משפט, ומאידך גיסא מעולם לא נתן העילוי הצעיר את דעתו ללמוד בדרך מסודרת את פירושו של רש"י לתורה.

אותם ימים ביקר בעירו של הנער מאיר שמחה אחד מגדולי ישראל הוא שמע על העילוי הצעיר וביקש לראות אותו, הוא החליט כי גם ישוחח עמו מעט בלימוד כמקובל באותה תקופה כדי לאמת את השמועות הנפלאות שהגיעו לאוזניו. הוא בחן את הנער ומצא כי השמועות שסופרו אודותיו נכונות ביותר, הנער נמצא כמי שבקי על פה בכל סימני האורים ותומים - חיבורו החריף של רבינו יהונתן אייבשיץ. אבל שמעתי - המשיך הרב ופנה למאיר שמחה הצעיר - כי אתה לא יודע את פירושו של רש"י לחומש, האם זה נכון? כיצד זה יכול להיות?

הנער אישר את הדברים. 'הייתי צעיר לימים' - סיפר לימים לרבה של טורדא - 'וילדות נזרקה בי כדרכם של נערים, השיב הנער מאיר שמחה כי לדעתו יש חריפות בדף אחד של התומים יותר מאשר בכל פירושו של רש"י לתורה. הגדול שמע והודועו כולו, הוא הוכיח את הנער על דיבוריו. 'בעוד שנה' - סיים הגדול את תוכחתו - 'אשוב שוב לכאן אבחן אותך אז בחומש עם פירושו של רש"י, ואני מצפה כי תדע לענות יפה'.

רק שנה חלפה ואותו גדול חזר לעירו של הנער הצעיר, הוא ניגש שוב אל מאיר שמחה הצעיר וביקש לבחון אותו הפעם על פירושו של רש"י לתורה, הוא בחן את מאיר שמחה אשר נמצא עתה כבקי בכל פירושו של רש"י.

עתה פתח הנער כשנימת ויודי וחרטה נשמעת מדבריו: בשנה שחלפה אמרתי כאילו חלילה יש חכמה באורים ותומים יותר מאשר בכל פירושו של רש"י על התורה, עתה חזרתי וראני יכול לומר כי יודע אני שיש חכמה בהערה אחת ויחידה של רש"י על התורה יותר מכל חיבורו של רבי יהונתן אייבשיץ!

(ספר ותלמודו בידו - מועדים)

שמות הזוכים בהגרלה ג' - מבצע משנה תורה

מבין אלפי הזוכים והנבחרים ברציפת מישד כל חודש תשרי עלו בגורל עץ 'תורה כארד' 100 ₪

הבה"ח שמואל קטרי - בית שמש, ממלכת כהנים
 הרב ישראל מאיר כהן - בני ברק, דעת שלמה
 יניק וחכים יצחק משה שטמפפר - בני ברק, הליכות שמואל
 הרב אהרן ציינורט - ביתר עילית, ראחמטסטריווק
 יניק וחכים שולם רייזמן - בית שמש, בעלזא
 הרב אריה יונג - מודיעין עילית
 הרב נחום נוב - ירושלים
 הרב ישראל פריינד - בית שמש
 הבה"ח שמואל רוזנר - מודיעין עילית, היכל יוסף
 הבה"ח אהרן מרדכי קליין - נתניה
 הרב חיים עמר - תל ציון, מיר י-ם
 הבה"ח משה גלינסקי - מודיעין עילית, ברסלב ברכפלד
 הרב ישראל אליהו מודיעין עילית
 יניק וחכים ברוך רפאל בן חיים - ירושלים, חכמת שלמה
 יניק וחכים שמואל אור - חיפה, זכרון מאיר
 הרב יוסף וילנסקי - ביתר עילית
 הרב שאול נובירטר - ירושלים, חכמת שלמה
 הרב אליהו ועקנין - מודיעין עילית, עוד יוסף חי
 הרב אלחנן קורניק - י-ם, בית תלמוד להוראה פני מנחם
 הרב שלום שובסקי - אשדוד, כולל בעלזא
 יניק וחכים יצחק דוויק - ירושלים
 יניק וחכים אבירמי אלפא - בני ברק
 הרב מנחם מנדל רוטנל - עמנואל
 הרב יחיאל ארנפלד - בני ברק, ערלי
 יניק וחכים יוסף שלום ארנפלד - בני ברק, לקח טוב
 הבה"ח זאב צבי פארהאנד - בית שמש, תורת הבית
 הבה"ח יחזקאל שוראג הלוי פולק - נתניה, היכל התורה צאנו
 הרב שניאור זלמן רוטמן - ירושלים
 הרב שלמה יצחק שפירא - ביתר עילית
 הרב גרשון חנוך רוטשילד - מודיעין עילית
 הרב יעקב משה קליין - מודיעין עילית
 הבה"ח דוד שטערן - בני ברק, מאור עינים

יניק וחכים יוסף שלום הרשוביץ - בני ברק, באר יהושע
 הרב יעקב רפפורט - בני ברק, יחל
 הבה"ח יהודה שטסמן - ביתר עילית, עטרת שלמה ביתר
 הבה"ח יוסף שרגא זילברשטיין - אשדוד
 יניק וחכים שלום ניינלנדר - אלעד, קהל חסידים
 הרב אהרון אייזנב - ירושלים, תולדות אהרן
 הבה"ח ישראל דוד יונברג - ירושלים, סלונים
 יניק וחכים חיים אפלבוים - מודיעין עילית, אור התורה
 הבה"ח שלמה פרסול - מודיעין עילית, קול תורה
 הבה"ח בנימין ברוך קרלנשטיין - בני ברק, כתר תורה
 הבה"ח ברוך רוטמן - ביתר עילית, שער התלמוד
 יניק וחכים שלומי חכמוב - ירושלים, המסורה
 יניק וחכים יעקב וינגרט - מודיעין עילית, דעת זקנים
 יניק וחכים אליעזר גלזשטיין - פ"ת, שירת התורה
 הבה"ח מאיר עוזרי - מודיעין עילית, שערי דעה
 יניק וחכים יעקב שכר בער פרידמן - ירושלים
 הרב משה טאובר - מודיעין עילית
 הרב מיכאל יעקב גרבר - בני ברק
 יניק וחכים אברהם לינדור - ביתר עילית, מאה שערים
 הרב שמואל שליונגר - ביתר עילית
 הבה"ח מאיר מרדכי דמן - בית שמש, כולל פריגל
 הרב ישעיה שוב - בני ברק, מורשה ודעת
 הרב שמואל וועג - בני ברק, דרכי שלום
 הרב צבי פריינד - אלעד, סלונים
 הרב חיים צבי לוריא - ירושלים
 הרב מנדל פלדמן - נתניה
 הבה"ח שמואל שיינברג - בית שמש, דושינסקי
 הבה"ח חיים אליאסף - אלעד, אוהל אברהם בעיר אלעד
 הרב יעקב רכטשפר - בית שמש
 הבה"ח אליעזר ליפא זילברמן - בני ברק, בית דוד
 הרב נפתלי ווייטער - בני ברק, באבוב
 יניק וחכים אליהו בן דב - בני ברק
 הרב יוסף קניג - בית שמש
 יניק וחכים אליעזר קליין - מודיעין עילית, דרכי יושר
 הרב יוסף גליק - בני ברק
 הבה"ח רפאל רביעי - נתניה

פירושות תורתך שעשועי הידודי כל התורה כולה

א. שאלה:

הלומות: ציין לפחות ששה אנשים במרחבי חומשי חומשי תורה שחלמו חלום.

תשובה:

א- בראשית כ, ג: ויבא אלקים אל אבימלך בתלום הלילה | ב- בראשית לא, י: וירא בחלום והנה העתודים העלים על הצאן | ג- בראשית לא, כד: ויבא אלהים אל לבן הארמי בתלום הלילה | ד- בראשית לו, ה: ויחלם יוסף חלום | ה- בראשית מ, ה: ויחלמו חלום שניהם | ו- בראשית מא, א: ופרעה חלום

ב. שאלה:

חידת מרון הגרא"ל קנייבסקי זצ"ל: היכן מופיע בתורה המשפט הבא: "אחד אני והוא איש"?

תשובה:

בראשית מא, י: ונחלמה חלום בלילה אחד, אני והוא, איש כפתור חלומי חלמו.

ג. שאלה:

חידת מרון הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: בחמשה חומשי תורה מוזכרת רק פעם אחת המילה 'קרקע', היכן היא?

תשובה:

במדבר ה, יז: וכן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח המהן ונתן אל המים.

ד. שאלה:

נאום ה' היכן בתורה שבכתב מופיעים המילים "נאום ה'?"

תשובה:

א- בראשית כב, טז: כי שבועתי נאם ה' כי יען אשר ישית את הדבר | ב- במדבר יד, כח: אמר אלהים חי אני נאם ה'

ה. שאלה:

שמואל: היכן מוזכר השם 'שמואל', בחמשה חומשי תורה? (בתורה ולא ברש"י)

תשובה:

במדבר לד, כ: ולמטה בני שמעון שמואל בן עמייהוד:

שמות הזוכים בהגרלה ד' - מבצע משנה תורה

מבין רבבות אלפי הזוכים והנבחרים ברציפת אשר השתתפו במבצע מישד כל חודש מנחם אב, אלף תשרי עלו בגורל נוסף גם עץ 'תורה כארד' 100 ₪

הבה"ח שלמה לוי אברמוביץ בני ברק, אוהל שמעון ערלי
 הרב שמואל דוד שיינברג - צפת, אור הרשב"י
 הרב אברהם דוד שכתור - מודיעין עילית, אורחות תורה
 הבה"ח אברהם הלפרט - בני ברק, אלכסנדר בני ברק
 הרב אברהם שור - ביתר עילית, אמונת ישראל
 הבה"ח חיים יעקב הרצל - ירושלים, באבוב
 הרב אהרן הלוי - בני ברק, בית אליהו
 הרב מיכאל פלישמן - בני ברק, בית הלל
 הרב מנחם קארין - מודיעין עילית, בית יצחק
 הרב שלומי כץ - בית שמש, ברסלב בבית שמש
 הרב מאיר מנדל - ביתר עילית, ורדיש ציון אפרת
 הרב יעקב שמעיה רכניצר - ירושלים, דיירי אסף
 יניק וחכים חיים כהן - אלעד, דרכי אבות צאנו
 הרב יוסף בן צבי - בני ברק, דרכי הוראה
 הרב שלום אקוקה - אופקים, זכרון אליהו
 הרב אריה אינהורן - מודיעין עילית, זכרון משה
 יניק וחכים יהודה הילמן - בני ברק, חדרי תורה
 הבה"ח יוסף מנדלבוים - חיי משה
 הבה"ח יהושע נארוקוס - בני ברק, חכמת התורה
 הרב דוד דרומי - בני ברק, חסדי מליכאל
 הרב יעקבא רוטמן - בית שמש, חקת התורה
 הבה"ח שמעון הירשמן - ירושלים, שטכנוב
 הבה"ח מרדכי לענס - אלעד, טשונביל
 יניק וחכים מיכאל פרץ - ירושלים, יעבץ
 הרב מנחם מנדל מוסקוביץ - בית שמש, ישועות משה
 הבה"ח חיים וונאטס - בני ברק, ישיבת בית דוד
 הבה"ח מאיר יהודה רובל - נתניה, היכל התורה קרית צאנו
 הרב מאיר שפירא - ירושלים, ישיבת מיר
 הרב יהונתן מצגר - ירושלים, ישיבת מיר

הרב שמואל פולה - אופקים, שיוויית השם
 הרב אברהם ישעיהו כהן - עפולה, שיח יצחק
 הרב מרדכי פינשמן - בית שמש, שיח יצחק
 הבה"ח אליהו צימרמן - ירושלים, שירת התורה
 יניק וחכים עקיבא שליונגר - ירושלים, תורת העמק
 יניק וחכים חיים יוסף קלרמן - בני ברק, תשב"ד
 הרב שמואל רייזמן - אשדוד
 יניק וחכים שלמה עזרא - בית שמש
 הרב שלמה יעקובסון - בני ברק
 הרב מנחם יעקב שליונגר - בית שמש
 הבה"ח פנחס קופמן - בני ברק
 הרב נחמן לוריא - בני ברק
 הרב משה אורי גוטפרב - ירושלים
 הרב משה שטיינר - בני ברק
 הבה"ח מרדכי יהושע העשיל קלפהולץ - טבריה
 הרב מרדכי משי זהב - ביתר עילית
 הרב מנחם האף - ירושלים
 הרב מאיר טנאל - בני ברק
 הרב מאיר כהן - ירושלים
 יניק וחכים לוי פלברבוים - ירושלים
 הרב ישראל מנצר - אשדוד
 הבה"ח יצחק מלמד - יד בנימין
 הרב יוסף חיים הרצל - ביתר עילית
 הרב יוסף ויטריאל - קרית אתא
 הרב יוסף יני - סרט
 הרב חיים שמעון פינקל - ירושלים
 הרב דוד משען - מודיעין עילית
 הרב בצלאל גרין - בית שמש
 הרב אפריים רייכמן - בני ברק
 הרב אליעזר רבינוביץ - ביתר עילית
 הרב אהרן סטויבא - בית שמש
 הרב אברהם יצחק גולדברג - ערד
 הרב אברהם יצחק גרינוואלד - ירושלים
 הרב אברהם אירל - ביתר עילית

הלך שלשה שאלות על נוסחאות כמה תפילות וברכות, אשר הבנת פירושה, תלויה בהבנה נכונה של פסוקים בתורה שבכתב עם פירוש רש"י הק'.

שאלה א:

בשבע ברכות מברכים 'שם תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם?' מה פירוש המילה 'מקדם'?

תשובה:

פירוש הברכה: כשמחך יצירך, אדם הראשון, בגן הנמצא בצד מזרח של העדן.

המקור: רש"י כתובות, ת, ד"ה בגן עדן מקדם, כותב: דתני ויטע גן עדן מקדם וישם שם גו', ועל פסוק זה מפרש רש"י על התורה (בראשית ב, ח) 'מקדם - במזרחו של עדן נטע את הגן'.

שאלה ב:

בכל ליל שבת בקראתם על הכוס אנו אומרים 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות'

מה פירוש המילה 'לעשות'?

תשובה:

פירוש הקידוש: ביום השביעי שבת ה' מכל המלאכה שהיה אמור וראוי לעשות ביום השביעי, והקדים לעשות אותה ביום ביש'. המקור: רש"י בראשית ב, ג.

שאלה ג:

בזמירות ליום השבת, בפיוט 'ברוך ה' יום יום' (בנוסח אשכנזים) אומרים 'לבנות הספיר הראה עזו ייחודו?'

מה פירוש מילים אלו?

תשובה:

הכוונה על גלות מצרים, שבמשך הגלות הראה ה' לישראל חוקק של אהבה וידידות, כאשר היתה לפניו תמיד דמות של אבן יקרה הנקראת אבן-ספיר, בצורת לבנה, לזכור את עבודת ישראל בלבנים ולזכורו.

רש"י בפרשת משפטים על הפסוק (שמות כד, ט) וירא את אלקי ישראל ותחת תגליו כמעשה לבנת הספיר, כותב: שבשעת גלות ושעבוד מצרים, היתה לפני ה' 'לבנת הספיר' [אבן ספיר בצורה לבנה] כדי לזכור צרתן של ישראל, שהיו משועבדים במעשה לבנים: